

Novelle

Skrevet under mit ophold i Norge 1974

Steen Weile

PARAPLYEN

Jeg har siden min tidligste barndom været meget glemsom og under tiden har min - til mine forældres fortvivelse - glemsomhed ført til bekendtskab med mange forskellige slags mennesker.

Jeg husker tydeligt engang jeg under indviklede omstændigheder kom i kontakt med en yderst mærkværdig mand under mit ophold i Norge. Jeg arbejdede på det tidspunkt på en fabrik på østkanten af Oslo og boede selv på vestkanten, hvorfor jeg daglig benyttede både bus og T-bane og foruden måtte bruge mine nokså lange ben henved to kilometer i al slags vejr.

På grund af det ret fugtige klima her i norden havde jeg måttet gå til anskaffelse af en paraply. Den købte jeg foresten på udsalg for fire og tredive kroner og da jeg er min glemsomhed bevidst gik jeg straks ind til en sølvsmed og fik ham til at gravere en sølvplade med mine initialer og telefonnummer som jeg siden påsatte skaftet på min helligdom. Dette værdifulde antiregnvejrsapparat havde jeg i første omgang kun omkring en måned. Jeg startede hjemmefra om morgenen i silende regnvejr, men med opslået paraply trodsede jeg vejrguderne og begav mig tilfods op til bussen som dejlig tør og varm ankom to minutter efter. Et kvarter senere måtte jeg nokså pænt forlade min dejlige legemsopvarmede plads og atter begive mig ud i suppedasen nu for at nå T-banestationen og var nærved at juble, da jeg endelig stod i tørvejr der. Paraplyen holder til dels regnen væk fra den øverste del af kroppen og det er ikke fordi jeg er vandskræk, men alligevel, hver ting til sin tid. T-banen kom som så mange gange før og med min sammenklappede paraply under armen entrede jeg denne og fandt mig en vindusplads, der er ikke noget så godt som at sidde tørt og se ud i regnen når man ved at man ikke skal ud, desværre var jeg fuldt overbevist om det modsatte og et lille kvarter senere måtte jeg stå af og gå det sidste stykke til min arbejdsplads i al elendigheden. Hu-ha, godt at vide at man skal sidde indenfor de næste otte timer.

Det klarede op ud på dagen og da jeg skulle hjem skinnede solen fra en skyfri himmel. At lade paraplyen blive på fabrikken var en dårlig ide for hvis det nu regnede dagen efter var jeg jo prisgivet og følgelig tog jeg den under armen med stationen som mål. Henved tre kvarter senere satte jeg nøglen i låsen på hoveddøren og stod snart tomhændet i min lejlighed, hvor var paraplyen? Jeg slog mig snart til ro med at en eller anden ærlig sjæl nok ville finde den

og ringe til mig, samtidig gav jeg mig til at spekulere over hvor jeg havde glemt den. Almindeligvis ville der bare være tre muligheder, nemlig T-banestationen, T-banen og bussen, men idag var der en ny mulighed, undervejs mellem T-bane og bus havde jeg været i en forretning og handle så den mulighed stod også åben. Efter mange overvejelser blev jeg enig med mig selv om at det måtte være i forretningen jeg havde glemt den og satte mig for at spørge der dagen efter. Men ak, de havde ikke set en eneste paraply den foregående eftermiddag og syntes, da heller ikke det havde været nødvendigt med et sådant instrument i det vejr, hvorfor jeg måtte give en forklaring på dette fænomen, samtidig fortalte jeg også i store vendinger om hvor våd jeg var blevet selvsamme dags morgen fordi jeg desværre kunejede en sølvbeslået paraply og hvor frygtelig gerne jeg ville have denne min kostbarhed tilbage.

Undervejs fra forretningen til bussen kom jeg tilfældigvis forbi et butiksvindue med paraplyer magen til min den gamle og endda til samme pris, i et kast så jeg på klokken, så sprang jeg ind i forretningen og mindre end et minnut senere spadserede jeg hen mod bussen med min anden paraply, snart skulle også den få en sølvplade med indgraverede initialer, telefonnummer samt et lille to tal efterfulgt af et punktum, det blev den anden. "Min paraply den 2." fik samme plads som "min paraply den 1." på et søm i gangen, nu kunne jeg igen møde alverdens uvejr. Men en hel uge gik og ikke en dråbe faldt fra himlen og så præcis otte dage efter tabet af "paraply den 1." ringede telefonen.

Jeg tog røret og sagde "hallo" ned i tragten, ventede nogle sekunder og da jeg skulle til at gentage mit "hallo" blev der endelig svaret "hallo" i den anden ende, nogle sekunder gik, så hørte jeg igen stemmen "hm - hm" endnu nogle sekunder gik "det er - hm - det er professor Sofienskjold", "ja mit navn er Johannes Fredriksen" sagde jeg "hva - bar" sagde professoren i den anden ende "mit navn er Johannes Fredriksen" gentog jeg "hvad drejer det sig om" endnu nogle sekunder gik "jeg var ude at handle for nogle dage siden" sagde han, "nå" sagde jeg, nu var det ligesom han var ved at vågne lidt "jeg sad nettop og studerede skelletbygningen af brasilindianernes hytte, da jeg kom i tanke om at jeg havde set to paraplyer i mit stativ og da jeg fandt telefon nummeret ringede jeg med det samme" sagde han.

Nu gik der en prås op for mig "De har altså min paraply" sagde jeg og tænkte samtidig "dumt spørgsmål" "ja" svarede han, "kan jeg komme og hente den hos Dem" spurgte jeg "ja det kan De godt svarede han "jeg bor på Sigmund Lindgrensvej nummer....lige et øjeblik så skal jeg se efter, jeg husker aldrig nummeret" en stol blev skubbet tilbage, en dør åbnet og atter lukket "nummer 24" sagde han, "kan De komme i morgen ved femtiden," ja det passer mig udmærket, tak fordi De ringede sagde jeg, "ingen årsag" svarede han, jeg lagde røret på. Underlig type, tænkte jeg, sansynligvis omkring de halvtreds og distraet som bare en professor kan være det. Næste morgen, da jeg skulle på arbejde småregnede det, det varede lidt inden jeg blev enig med mig selv om jeg skulle tage "paraply den 2." med, det var jo dejligt at have den med, men på den anden side ville jeg nu ikke fare den halve by igennem med to paraplyer, jeg blev derfor enig med mig selv om at tage den med og så lade den blive stående på firmaet når jeg bragte "paraply den 1." hjem.

Da jeg om eftermiddagen skulle ud til professor Sofienskjold hang der et tungt skydække, det var mørkt og regnen silede ned så jeg var gennemblødt til skindet, da jeg nåede T-banestationen. Jeg tog T-banen til Munch museet og skiftede der til Furusetbanen og blev kort efter landsat kun få hundreder meter fra professorens hus. Hurtigt fandt jeg huset og gik op mod fordøren. Huset var bygget i tung gammel stil med rig udsmykning, søjler, rudede dører, snørklede vinduskarme og på hver side af fordøren stod store røde stokroser. Selve huset var hvidmalet og taget af sort skiffer, alt i alt mindede det om et overklassehus fra trediverne, men strålede stadig af verdighed "tør benene og bøj hovedet" stod der næsten at læse i ruderne. Jeg bøjede mig og læste, "Professor i zoologi J. F. Sofienskjold" stod der på et snørklet skilt på døren, jeg erfarede senere at han hed Julius til fornavn og Fadærius til mellemnavn, Julius Fadærius Sofienskjold, ikke et helt almindeligt navn og sansynligvis heller ikke en helt almindelig mand, men hvad, han havde min paraply og nu skulle jeg altså ringe på og bede om at få den. Lidt tøvende strakte jeg fingeren ud og trykkede på knappen, ring, hørte jeg gennem døren. Der gik en stund og netop som jeg skulle til at prøve på ny hørte jeg tunge trin på en trappe indenfor, pludselig standsede de og i det samme skar professorens stemme gennem døren "hallo" en lille pause, "hallo", jeg stod og undrede mig over om det var mig han talte til, da jeg hørte røret til en telefon blive lagt på. Professor, nu gik der en prås op for mig og omgående ringede jeg igen, han havde antaget at ringningen kom fra telefonen og selvsagt taget den og utålmodigt prøvet at opkalde en person i den anden

ende som ikke fantes, med sit "hallo". Nu hørte jeg hans tunge trin ved døren, en nøgle blev drejet rundt og døren gled op. Jeg var på det tidspunkt temmelig langhåret og havde ungdommens dunede skæg rundt om mulen og lignede faktisk lidt af en bavian, men en sådan bliver let bange når den møder en fremmed fuldvoksen abe. Sådan havde jeg det faktisk, da han bred og mægtig stod i døren og gloede på mig med et stort mørkt hoved, langt gråt hår og et kraftigt skæg som skjulte hele den underste del af ansigtet. En abe, det var faktisk hvad han lignede, professor i zoologi, ja inspiration til studiet må han bestemt have fået ved at se nærmere på sig selv. Pludselig opdagede jeg at jeg faktisk stod og betragtede manden analyserende som var han et maleri jeg skulle byde på. "Mit navn er Johannes Frederiksen" sagde jeg. Han blev ligesom nærværende og studerede mig granskende for at placere mig i sin verden "Johannes Frederiksen" sagde han spørgende "kender vi hinanden" ? "Nej faktisk gør vi ikke det" indrømmede jeg det drejer sig om min paraply, "åh, deres paraply" udbrød han "værsågod at komme nærmere, de har vel ikke travlt?" "Nej egentlig har jeg ikke det" svarede jeg og trådte ind i forstuen. Havde jeg været lidt betuttet før blev jeg nærmest himmelfalden nu. Indenfor døren til venstre stod et menneskeskelet og smilede til mig med et tavst "goddag i stuen". Mit blik flyk-tede skræmt over til højre, jeg stod som naglet til gulvet, her stod et enormt skelet af en hest eller noget lignende. Nu gav jeg op og rettede blikket lige frem og nåede at se professorens buskede hår og brede ryg forsvinde ind gennem en åbnet dobbeltdør. "Herre Jusus", tænkte jeg "hvad er dog dette for en kirkegård". Nølede satte jeg mig i bevægelse over det store gulv mod døren. Da jeg kom gennem døren var det som om jeg skulle synke i jorden, stuen eller laboratoriet som jeg nærmere vil kalde det, bugnede med hvad jeg vil gætte på var zoologiske seværdigheder, skeletter, udstoppede dyr, akvarier, konserverede dyr eller dele deraf og alt hvad en sådan mands hjerte begærer og nærmest sætter uindviede individer i en choktilstand. Professoren havde sat sig i en stor antik lænestol og bad mig med en håndbevægelse til sæde i et andet lignende monstrum. "Må jeg byde dem noget at ryge på" sagde han og rakte noget der lignede et stort skrin over mod mig. "Jo tak" svarede jeg og tog en stor og fin cigar, han tog selv en og bød mig ild med en lille abe af hvis hoved der steg en flamme når man trykkede den på maven. Røgen steg op mod loftet som vi der sad og punsede løs. "De synes ikke rigtig om min stue", bemærkede han, "jeg ved ikke rigtig", svarede jeg, "den er ikke af de helt almindelige".

”Næh, nej” indrømmede han, ”men en mand i min stilling må have et sted at drive sin forskning og selv om man har et stort hus er det svært at få plads til det hele”. ”Ja, det er det” svarede jeg og dampede nervøst på min cigar. ”Må jeg byde på en kop te”, spurgte han. ”Jo tak”, svarede jeg, ”te er en dejlig drik”. ”Ja det er det” sagde han, ”desværre har pigen fri, så jeg må selv lave den, undskyld mig”, han forsvandt ind gennem en dør omkranset af glasmonter med forskellige fugles jordiske rester. Jeg benyttede hans fravær til at tage stuen i nær-mere øjesyn.

Alle møbler var gamle og store med mærkværdige smukke udskæringer og så ud til at stamme fra det forrige århundrede, hvad sikkert også var tilfældet. På væggene hang tunge gamle malerier med store forgyldte rammar. Pludselig så jeg Kristian Kroghs initialer på et af de nærmeste, professoren måtte være ganske velhavende. Han kom ind med et sølvfad hvorpå der var placeret en lille tepotte og to kopper af por-selæn med kinesiske motiver. Kopperne placerede han på et lille bord i mørkt træ med hollandske fliser. ”Vær så god, sukker, mælk, citron?” spurgte han. ”Tak, jeg foretrækker den ren”, svarede jeg. ”Ja jeg må indrømme at jeg er forfalden til sukker, det er muligt at det kan kaldes en last, men man siger jo at summen af laster er konstant, så hvad jeg tager et sted frafalder jeg nok et andet”.

Han havde rejst sig mens han talte og gik nu over og åbnede lågen til et stort mahogniskab. ”Kører de selv”, spurgte han. ”Nej, jeg benytter de offentlige transportmidler selv om de er nok så utilfredsstillende”, svarede jeg. ”Så har De nok lyst til et lille glas cognac, jeg ville ikke friste dem hvis de kørte bil der skal så lidt til”, sagde han. ”Jo, tak”, svarede jeg ”spiritus er godt når det bare ikke bliver en vane”. Han skænkede i to glas med pæne blomsterslibninger. ”Er de gift”, spurgte han. ”Nej ikke endnu, det ville have været lidt tidligt og dog, nu til dags gifter man sig jo tidligt, jeg syntes bare jeg ville ud at se mig om efter at have tilbragt min tidligste ungdom i Danmark og det er jo altid vanskeligere at rejse ud når man er to, og er man først to bliver man let tre eller flere og så er det sjældent man kommer nogen vegne”. ”Ja, det er rigtigt, selv er jeg aldrig kommet så langt som at gifte mig, da jeg begyndte at studere var der ikke tid og efter eksamen på universitetet rejste jeg rundt i verden og fortsatte mine studier i tyve år. For fem år siden kørte jeg hjem, da min far døde. Jeg var enebarn og arvede huset her. Alle de ting De ser her har jeg samlet rundt om i hele verden. Jeg er nu 51 år og regner ikke med at blive gift og få børn så hele samlingen har jeg testamenteret til byens zoologiske museum. Ja, jeg er blevet gammel og resten af mit liv vil jeg nu afgive til min

forskning, tiden går”. Vi sad tavse en stund, han sad og gned langsomt sine store hænder mod hinanden og grublede over tilvælsen. Pludselig rettede han sig op, tog sin cognac og holdt den frem, ”skål” sagde han.

Jeg fulgte hans eksempel og lod den ædle drik løbe en gang rundt i mundhulen før jeg svælgede den. Vi sad atter tavse en stund. ”Hvordan synes De om Norge”, spurgte han så. ”Jeg kan godt lide at være her, folk jeg omgås er venlige og naturen er helt fantastisk, jeg går ofte ud i naturen, bare går, time efter time og næsten uden at møde folk, bare alene, ensomhed, stilhed, åh, jeg elsker de stunder, stress hos mig, ellers tak, og samtidig får man en god motion, det er godt for helbredet, jo, her er skønt”. ”Ja ofte har jeg lyst til at gøre det samme”, sagde han ”men i min stilling er der ikke tid til at ligge og fare rundt i naturen, jeg kører til stadighed med mange eksperimenter og må samtidig følge med i forsøg alverdens forskere laver for muligvis at kunne hente tips til fortsættelse af mine egne forsøg, men nu har jeg afsat mit liv til videnskaben så det er den vej jeg må gå”.

Han tog langsomt cognacflasken og skænkede to nye drinks, satte flasken og satte sig med foldede hænder og så hen for sig, sad så en stund, pludselig rettede han sig op, skålede og tømte glasset. Det var ligesom der var sket noget med ham, i sine bevægelser udtrykte han faktisk noget nyt, ansigtet havde fået et helt nyt udtryk, hverken strengere eller mildere, bare anderledes, det så ud som gløden i hans øjne, livsgløden, blussede op til et flammende bål der ligesom sugede næring op af det bord han sad og så på. Som han sad der virkede han ikke særlig tiltrækkende, tung og eftertænksomt grublende, pæn var han ikke, vildmanden, og charmen hvis der overhovedet havde været nogen, indskrænkede sig til det ’minimale, men hvad var det han sagde? Viet sig til videnskaben, denne mand havde gået i skole og studeret det meste af sit liv, gjort sig til slave for sin forskning og glemt mennesker, isoleret sig i sit uhyggelige laboratorium som nu fyldte hele huset.

Hvilken kvinde ville sige ja til ham? Ja til at støve gamle skeletter af? Ja til at pudse glas med halvtudviklede abefostre i sprit? Ja til at tage dette hus til sit hjem, de ville blive ensomme, hendes veninder ville betakke sig ved at komme til kaffe med udsigt til disse zoologiske fænomener, nej aldrig, disse to ting gik ikke sammen i samme hus, men manden var idealist. Selvfølgelig havde han laboratorier stående på universitetet hvor han kunne udføre sine eksperimenter og så føre et privat liv ved siden af. Idealisten havde glemt sine omgivelser, ”viet til videnskaben” ingen ord passer bedre, selvsagt er velsagt.

Her sad jeg overfor et menneske jeg kun havde kendt lidt over en time, han var en såkaldt interlektuel, en meget begavet mand med fantastiske evner. Han havde ikke fortalt meget om sig selv, jeg så ham bare i hans hjem, hans laboratorie og dog var det ligesom jeg havde kendt ham længe og kendt ham nøje, men han var faktisk som en bog, hans øjne, hans væsen, hans omgivelser, helheden fortalte mig alt om denne mand, alt om hans fortid og hans meninger. Han sad hensunken, ensom og forladt, min tilstedeværelse ænsede han ikke, han havde glemt den, han gravede i sin tilværelse og spurgte sig selv om det kunne være meningen.

Udtrykket i hans ansigt var som forstenet, kun øjnene vidnede om liv, fortabt for omverdenen. Jeg følte mig lidt pinlig berørt, her sad jeg overfor en fremmed mand som havde inviteret mig og så faldt han bare hen i tanker og lod mig sidde, muligvis ville han sige mere. Jeg rømmede mig, min cigar var gået ud, jeg dryssede askeresterne af i askebægeret, tog lighter-aben, trykkede den på maven og tændte langsomt cigaren påny. Jeg satte lighteren på kakkeltbordet med et lille smeld og så over på ham. Ikke et træk havde rørt sig i hans ansigt, han lignede en broncebuste. Jeg punsede roligt på cigaren, mens jeg overvejede hvordan jeg skulle få professoren ud af sin trance. Langsomt løsnedes de spændte træk i hans ansigt, langsomt rettede han sig op i stolen, slappede så fuldstændigt af og sendte mig et smil. "Undskyld mig", sagde han, "jeg faldt vist hen et øjeblik, De har forhåbentlig ikke travlt?" "Nej", svarede jeg, "jeg har kun mig selv at tage vare på, ingen venter mig". "Nej" sagde han, "det er bare så sjældent jeg får lejlighed til at tale med nogen om mine personlige problemer, forskere diskuterer aldrig sine egne problemer, det ligger hen som noget mindre væsentligt, men det er sikkert forkert, vi er jo også mennesker, det lyder nok tåbeligt, men det kan komme så langt at man for en tid glemmer sit eget privatliv, sin egen eksistens og faktisk næsten tror at man er en maskine, en robot som kun lever for at arbejde, og hvad er så arbejdet og for hvem, tjah, det er jo nemt at sige at det er for videnskaben, for menneskets oplysning, så spørger man sig uvilkårligt, hvad nytte er det til, at vi finder ud af alt om dyr og så kan man bare svare at mennesket absolut skal bevare dyrearterne og det lader sig kun gøre ved at man finder ud af deres levevis. Så kan man igen sige "kan det være meningen at det er nogle enkelte mennesker som alene skal påtage sig dette og nægte sig selv privatliv, er det ikke menneskene i fællesskab som må løse dette problem, alle? Nej, alle vil ikke være med, over 120.000 mennesker står klare med riflen og jagtgeværet hvert efterår, de må undtages og så hvalfangere, fiskere, fab-

rikanter, gårdejere, gartnere, haveejere, alle er de med til at udrydde dyrearter og ødelægge naturen. Ørnen blev nu nylig fredet, den havde jægerne næsten udryddet. Flere hvalarter trues med udslettelse, dem gør hvalfangere det af med. Fiskerne driver rovdrift på det de kalder havets resourser og de fisk fiskeren ikke fanger prøver fabrikanten at forgifte med spildevand. Gårdejere, gartnere og haveejere planter og så en kunstig natur, fuglene kommer og yngler der, alt er fred og idyl indtil ejerne overøser det hele med gift for at dræbe såkaldte skadelige insekter og samtidig stryger også fuglene med, det er bare en skam, og samtidig sidder vi uskyldige forskere, uskyldige? nej aldrig, alle i samfundet er skyldige, alle forbruger produkter som har givet spild, det er ikke bare fabrikanten der har ansvaret, vi sidder og forurener mens vi prøver at finde nødløsninger, håret gror, skægget gror, vi bliver gamle og hvad har vi opnået? Meget lidt, sørgelige resultater og livet har faktisk været spildt, jeg, personen har intet fået, hverken kone eller børn, idealisten fortvivler når han indser at han ikke er nogen idealist. Jeg forstår ikke mig selv".

Han sad et øjeblik tavs med sammenbidte læber og stirrede frem for sig, så sagde han langsomt, tungt og velovervejet "Jeg er ikke for gammel, men jeg kapitulerer, jeg har selv valgt mit liv som forsker og fravalgt alt andet".

Han sank igen hen i eftertænksomhed. Jeg rejste mig langsomt og fangede hans opmærksomhed. "Tak fordi de skaffede mig min paraply tilbage og tak for forplejningen". Han havde rest sig og gav mig hånden "det var så lidt - hm, hyggeligt at træffe et menneske". "Jeg håber ikke jeg har kedet dem med min historie, men det lettede". Nej slet ikke" svarede jeg, "det har været interessant at få et kig ind i Deres liv". Han fulgte mig til døren. "Foresten" sagde jeg da vi stod i døren, "jeg må hellere få min paraply med". "Åh ja, den havde jeg nær glemt" svarede han og hentede den til mig. "Farvel og hav det godt" - "I lige måde". Jeg gik ned af trappen og hørte døren blive lukket.

Den verden jeg lige havde været inde i var noget helt nyt for mig. At man kan fordybe sig så meget i en sag havde jeg aldrig troet, men det er jo det der skal til hvis man skal finde svarene på de mange ting der sker i naturen. Han er jo guld værd for videnskaben og har ofret sit liv på at finde svarene. Jeg kiggede mig omkring og så på de mennesker der var rundt om mig. Disse mennesker der hver havde deres liv og sikkert aldrig havde mødt en verden magen til professorens. Jeg tog T-banen hjem med en oplevelse jeg sent vil glemme.